

આંક-૧ લગત હુકમ

૧. આ કામે આરોપીઓ વિરૂધ્ધ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ-૧૮૮ તથા પ્રીઝન એક્ટની કલમ ૪૨, ૪૩, ૪૫ ની પેટા કલમ ૧૨ ના ગુન્હાઓ અંગેનું ચાર્જશીટ થતા, ગુન્હાનું સંજ્ઞાન લઈ, સમન્સ ઈસ્યુ કરવામાં આવેલ.
૨. આ કામે સરકારશ્રી તરફે વિધવાન એપીપીશ્રી ધ્વારા કેદી સામેનો ગુન્હો હોય ચાર્જ/ પ્લી લઈ કેસ આગળ ચલાવવા સારું રજુઆત કરેલ છે.
૩. આ તબક્કે, નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટે તાજેતરમાં, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ-૧૮૬, ૧૮૮, ૧૮૯, ૨૬૯, ૨૭૦, ૫૦૪, ૫૦૬(૨) તેમજ ગુજરાત પોલીસ એક્ટની કલમ-૧૩૫ તથા ડીઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટની કલમ-૫૧(એ) મુજબના ગુન્હાઓ અંગેના સંજ્ઞાન બાબતે, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ-૧૯૦, કલમ-૧૯૫(૧)(ક)(૧) તેમજ નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના દોલતરામ વિરૂધ્ધ સ્ટેટ ઓફ પંજાબ એઆઈસી, ૧૨૦૬ ના ચુકાદામાં પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલા સિદ્ધાંતો લક્ષમાં લઈને, એવું ઠરાવવામાં આવેલ છે કે, ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ-૧૯૫ ફરજીયાત સ્વરૂપની છે તેમજ સદરહું ગુન્હાઓ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ-૧૭૨ થી ૧૮૮ થી છુટા પાડી શકાય નહીં તેવા (INSEPARABLE) અને તે ગુન્હા સાથે "સંબંધિત" ફરીયાદ, કોર્ટ અથવા જાહેર સેવકે કરવાની રહે છે, જે સંદર્ભે પારા-૦૯, ૧૦ ધ્યાને લેવા જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ છે.

2021 (0) AIJEL-HC 243380

Suresh Ramanbhai Patel

Versus

State Of Gujarat

CRIMINAL MISC. APPLICATION No.5434 of 2017;

9. Considering the principle rendered in Daulat Ram's case (supra), the law can be summarised to the effect that there must be a complaint by the public servant whose lawful order has not been complied with and such complaint must be in writing. The provision of Section 195 Cr.P.C. are mandatory in nature and the non-compliance there of would vitiate the prosecution and all other consequential orders. The Court cannot assume cognizance of the case without such complaint. In the absence of such a complaint, the trial and conviction will be void ab initio being without jurisdiction.

10. In the present cases, apart from invocation of Sections 172 to 188 of IPC, offences under other Sections of the Indian Penal code as also the Gujarat Police Act and Disaster Management Act have been invoked. The 'test' whether there is non-compliance of the provision of Section 195 Cr.P.C. or not is whether the facts disclose 'PRIMARILY' and 'essentially' an offence for which a complaint of the 'Court' or of a 'public servant' is required.

The provision of **Section 195 Cr.P.C. cannot** be 'evaded' by describing the offences as one being punishable under **some other sections** of IPC, though in **truth and substance, the offence 'falls'** in a **category** mentioned in Section 195 Cr.P.C.

In the cases on hand, the facts suggest that the offences, other than one punishable under Sections 172 to 188 of IPC, are **"INSEPARABLE"** and are **RELATED to the offence** for which a complaint of the Court or of a public servant is required or is mandatory. In the present cases, admittedly, no such complaint has been given and thus, the provision of Section 195 Cr.P.C. have not been complied with. Under the circumstances, the impugned complaints deserve to be quashed and set aside on this ground alone.

૪. આમ, ઉપરોક્ત ચુકાદામાં પ્રસ્થાપિત કરવામાં સિધ્ધાંતોની સાથોસાથ, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત ધ્વારા નીચેના ચુકાદામાં સ્પષ્ટ ઠરાવવામાં આવેલ છે કે, કલમ-૧૯૫ ની ફરજિયાત જોગવાઈનું પાલન કરવામાં આવેલ ન હોય અને સંજ્ઞાન લઈ, તે કેસની ઈન્સાફી કાર્યવાહી આગળ ચલાવવામાં આવે તો, તે શરૂઆતથી જ હકુમત વગરની છે.

1962 (0) AIJEL-SC-7349

Daulat Ram

Versus

State of Punjab And Haryana,

4. **Now the offence u/s.182 of the Penal Code**, if any, was undoubtedly complete when the appellant has moved the Tehsildar for action. sec.182 does not require that action must always be taken if the person who moves the public servant knows or believes that action would be taken. In making his report to the Tehsildar therefore if the appellant believed that some action would be taken (and he had no reason to doubt that it would not) the offence under that section was complete. It was therefore incumbent, if the prosecution was to be launched, that the complaint in writing should be made by the Tehsildar as the public servant concerned in this case, On the other

hand what we find is that the complaint by the Tehsildar was not filed at all but a charge sheet was put in by the Station House Officer. The learned counsel for the State Government tries to support the action by submitting that sec.195 has been complied with inasmuch as when the allegation has been disapproved the letter of the Supritendent of Police was forwarded to the Tehsildar and he asked for “a calendar” (Sic This stated that this satisfies the requirements of sec.195. **In our opinion, this is not a due comliance with the provisions of that section. What the section Contemplates is that the complaint must be in writing by the public servant concerned and there is no such compliance in the present case.** The cognizance of the case was therefore wrongly assumed by the court without the complaint in writing of the public servant namely the Tehsildar in this case.” **The trial was thus without Jurisdiction ab intio and the conviction cannot be maintained.**

5. The appeal is therefore allowed and **the conviction** of the appellant and the sentence passed on him are set aside.

૫. ફોજદારી કાર્યરીતિ અધિનિયમની કલમ-૨૫૮ ધ્યાને લેવી જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ છે.

કલમ-૨૫૮ કેટલાક કેસમાં કાર્યવાહી બંધ રાખવાની સત્તા-

ફરીયાદ પરથી દાખલ થયેલા હોય તે સિવાયના કોઈ સમન્સ-કેસમાં પ્રથમ વર્ગના મેજીસ્ટ્રેટ અથવા ચીફ જ્યુડીશીયલ મેજીસ્ટ્રેટની પુર્વ મંજૂરીથી અન્ય કોઈ જ્યુડીશીયલ મેજીસ્ટ્રેટ, ચુકાદો ઘોષિત કર્યા સિવાય તેના કારણો નોંધીને કોઈપણ તબક્કે કાર્યવાહી બંધ રાખી શકશે તથા મુખ્ય સાહેદોનો પુરાવો નોંધ્યા બાદ આવી કાર્યવાહી બંધ રાખવામાં આવી હોય તો નિર્દોષ ઠરાવી મુક્ત કરતો ચુકાદો ઘોષિત કરી શકશે તથા અન્ય કોઈ કિસ્સામાં આરોપીને છોડી મૂકશે તથા આવા છૂટકારાથી બિનતહોમતે મુક્ત કરવામાં આવે તેવી અસર થશે.

૬. આમ, ઉપરોક્ત કલમ વંચાણે લેતાં, ફરીયાદ ઉપરથી દાખલ થયેલ હોય, તે સિવાયના કોઈ સમન્સ કેસમાં મેજીસ્ટ્રેટને ચુકાદો ઘોષિત કર્યા સિવાય કારણો નોંધીને કોઈપણ તબક્કે, કાર્યવાહી બંધ રાખી શકશે તેવી સત્તા મળેલ છે. વિશેષમાં, જો મુખ્ય સાહેદોનો પુરાવો નોંધાયેલ હોય અને આવી કાર્યવાહી બંધ રાખવામાં આવી હોય તો નિર્દોષ ઠરાવી મુક્ત કરશે તથા અન્ય કોઈ કિસ્સામાં આરોપીને છોડી મુક્ત કરવામાં આવશે અને તેની અસર બિનતહોમત મુક્ત કરવામાં આવેલ હોય, તેવી થશે.

૭. આમ, ઉપરોક્ત ચુકાદામાં નામદાર ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રસ્થાપિત કરવામાં આવેલ સિદ્ધાંતો ધ્યાને લેતાં, આ કામે પણ ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ-૧૯૫ ની ફરજિયાત જોગવાઈનું પાલન

કરવામાં આવેલ નથી તેમજ ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ-૧૮૮ ની સાથે અન્ય ગુન્હો જે છુટો (INSEPARABLE) પાડી શકાય નહીં તેવો છે ત્યારે તે ગુન્હાનું પણ સંજ્ઞાન લઈ શકાય નહીં અને જો સંજ્ઞાન લઈ, ઈન્સાફી કાર્યવાહી આગળ ચલાવવામાં આવે તો, ઉપરોક્ત નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાં પ્રસ્થાપિત થયેલ સિદ્ધાંત મુજબ, તે કેસની કાર્યવાહી શરૂઆતથી હકુમત વગરની છે. તેવા સંજોગોમાં, આ કાયદાની કલમ-૨૫૮ મુજબ, હાલના કેસની ઈન્સાફી કાર્યવાહી બંધ કરી તેમજ આ કામે આરોપીઓ વિરૂદ્ધ કોઈ મહત્વના સાહેદનો પુરાવો નોંધવામાં આવેલ ન હોય. આથી, ન્યાયના હિતમાં નીચે મુજબનો આખરી હકુમ કરવામાં આવે છે.

-: આખરી હકુમ :-

- ૧). આથી ચાર્જશીટ પરના હાલના કેસના આરાપીને શિક્ષાપાત્ર ગુન્હામાંથી છોડી મુકવાનો હકુમ કરવામાં આવે છે.
- ૨). આરોપીનો જાત મુચરકો તથા જામીનખત અપીલ સમય સુધી ચાલુ રાખવાનો હકુમ કરવામાં આવે છે.
- ૩). આ કામે કબજે લીધેલ મુદદામાલ અંગે જો વચગાળાનો કોઈ હકુમ કરેલ હોય તો તે આથી કાયમ રાખવામાં આવે છે. અને અન્ય બીનકીમતી મુદદામાલ કે કીમતી મુદદામાલ નો અપીલ સમય વીત્યે ક્રિમીનલ મેન્યુઅલની જોગવાઈ મુજબ નિયમઅનુસાર નિકાલ કરવાનો હકુમ કરવામાં આવે છે.

આ હકુમ આજ રોજ ખુલ્લી અદાલતમાં વાંચી સંભળાવી જાહેર કર્યો.

તારીખ: ૨૬/૦૬/૨૦૨૨
સુરત.

(કુ.એસ.એન ફાળકી)
આઠમા એડી.સીવીલ જજ અને જયુડી.મેજી.ફ.ક,
સુરત.

CODE NO.01579